

Dagnija Blumberga, Einārs Cilinskis, Indra Muižniece (Rīgas Tehniskā universitāte, Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūts)

LATGALES MEŽA RESURSU ILGTSPĒJĪGAS IZMANTOŠANAS IZAICINĀJUMS

Atslēgas vārdi: *bioresursi, inovatīvs produkts ar augstu pievienotu vērtību, ilgtspējīga attīstība.*

Latgales lielākais dabas resurss ir meži, jo 40% no tās teritorijas aizņem mežu zemes. Lai gan mežu resursi ir atjaunojams resurss, izturēties pret šo resursu nedrīkst nesaimnieciski, jo meži neatjaunojas tik ātri kā lauksaimniecības kultūraugi, tie ir nozīmīga ekosistēma bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un absorbē būtisku daudzumu CO₂.

Latgalē, tāpat kā citur Latvijā, vērojama tendence lielu daļu apaļkoksnes eksportēt, nevis izmantot uz vietas produktu ar augstu pievienoto vērtību radišanai un lielāka ekonomiskā un sociālā labuma gūšanai un ražošanai. Meža nozares kopējais ieguldījums pievienotajā vērtībā valstī ir tikai 5,9%, neraugoties uz to, ka tās īpatsvars IKP (faktiskajās cenās) ir apmēram 62%.

Latgalē ir visi priekšnosacījumi, lai meža biomasu izmantotu kā inovatīvu produktu, kas:

- nes pēc iespējas lielāku sociālo un ekonomisko labumu valstiskā līmenī,
- rada ekodizaina principiem atbilstošu produktu,
- ļauj ievērot ilgtspējības principus un racionālu dabas resursu izmantošanu.

Šobrīd meža biomasu daudzviet izmanto kurināmā (malkas un šķeldas) ražošanai, kas ir produkts ar zemu pievienoto vērtību. No meža biomasas iespējams iegūt ne tikai klasiskos koksnes produktus (piemēram, būvmateriālus, mēbeles, sadzīves priekšmetus) un kurināmo, bet pat pārtikas izejvielas (piemēram, glikozi, cieti, ksilānu), zivju un dzīvnieku barību, tekstilizstrādājumus un plašu klāstu ķīmisko savienojumu. Tikai no koku mizas iespējams iegūt vairāk nekā 150 vērtīgu ķīmisko savienojumu.

Īpaša vērība meža resursu ilgtspējīgai izmantošanai pievērsta tieši pēdējo gadu laikā sakarā ar bioekonomikas idejas un principu aktualizāciju. Šobrīd tiek izstrādāta Latvijas Bioekonomikas stratēģija. Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūtā, noslēdzot līgumu ar AS „Latvijas Valsts meži”, pabeigts meža resursu izmantošanas pētījums. Izpētes mērķis bija izvērtēt valsts iespējas izmantot meža biomasu inovatīvu produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanai un noteikt, kuriem produktiem ir augstākais komercializācijas potenciāls Latvijā. No meža biomasas atlasīti 44 produkti, par kuriem bija pieejama pietiekama informācija, lai analīze būtu pilnvērtīga. Inovatīvie produkti tika sagrupēti un vērtēti pa šādām nozarēm: pārtikas rūpniecība, enerģētikas sektors, tekstilrūpniecība, biokompozīti un biomateriāli un citas nozares.

Latgales plānošanas reģionā ir savas kokapstrādes uzņēmējdarbības tradīcijas, tomēr vienlaikus pastāv augsts bezdarba līmenis un liels pašnodarbināto īpatsvars, kas liecina, ka trūkst darba devēju. Latgales Speciālās ekonomiskās zonas likums un infrastruktūras atbalsta mehānismi, loģistikas priekšrocības iezīmē Latgales perspektīvas inovatīvas, uz eksportu orientētas bioekonomikas attīstībai.

Pētījums tapis Valsts pētījumu programmā „LATENERGI”.